

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر در استان بوشهر

ابراهیم شریف نژاد^۱، علیرضا بهمن نژاد^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۸/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: سازمان‌های مردم‌نهاد از نهادهای جامعه مدنی‌اند و به همین دلیل در غیاب یک ساختار دموکراتیک در فضای عمومی جامعه وجود دارند. در کشور ما این سازمان‌ها نیمه‌دولتی هستند که بدون تأیید سازمان‌های ذی‌ربط نمی‌توانند اساساً تشکیل شوند و به فعالیت خود ادامه دهند. در پژوهش حاضر باهدف بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر در استان بوشهر در قالب ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، آموزشی و اشتغال و همچنین خدمات مادی پرداخته است.

روش: این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی بوده و جامعه‌ی آماری آن بر اساس پرسشنامه و جدول آماری ویژگی افراد مورد مطالعه در دو گروه تجربی و گواه، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر، حجم نمونه برای گروه تجربی ۲۰۰ نفر، برای گروه گواه ۲۱۰ نفر است. برای آزمون روابط بین متغیرها از جداول، ضرایب فی و کرامر، تحلیل واریانس و رگرسیون چند متغیری استفاده شده است.

یافته‌ها و نتایج: تحقیق نشان داد: که بین، سن، جنس، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال، نابرابری اجتماعی، مشکلات فرهنگی، ناآگاهی از عواقب و پیامدهای اعتیاد و ضعف نهادهای درگیر و مرتبط با موضوع، با مصرف مواد مخدر رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج کلی حاکی از آن است که انگیزه‌سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد، اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد، تشویق معتادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند، ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک و... می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر واقع گردد.

واژه‌های کلیدی:

اعتیاد، مصرف مواد مخدر، سازمان‌های مردم‌نهاد، بوشهر

مقدمه

اعتیاد و مصرف مواد مخدر پدیده‌ای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که عوامل متعدد فردی و محیطی در گسترش یا کنترل آن تأثیر دارد. سوءمصرف مواد رفتاری قابل‌پیشگیری و وابستگی به مواد را یک بیماری مزمن، عودکننده و قابل درمان دانسته‌اند. از این‌رو جوامع مختلف در مراحل متفاوت حیات تاریخی خود، با هدف کاهش بروز یا به تأخیر انداختن آن (پیشگیری اولیه)، کاهش شیوع و درمان زود هنگام آن (پیشگیری ثانویه) و کاهش عوارض ناشی از آن (پیشگیری ثالثی) چاره‌اندیشی کرده، از

یک‌سو سیاست‌هایی را برای تعدیل آسیب‌پذیری در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی دنبال کرده، از دیگر سو، تاب‌آوری افراد، خانواده‌ها و جوامع تقویت می‌شده تا با کاهش بار فشار ناشی از آن، چشم‌انداز روشن‌تری برای سلامت انسان‌ها و جوامع تصویر شود. امروز دیگر نه‌روئای «جهان‌عاری از اعتیاد» را به سرداریم، نه تسلیم شده و دست‌ها را از آینده تهی می‌دانیم، بلکه با پرهیز از دیدگاه «سفید یا سیاه» و با چشمانی گشوده می‌پذیریم که در کشور ما نیز مثل هر مکان دیگر دنیا این مشکل اجتماعی وجود دارد. هنر آن است که همپای زمان، ساز و کاری پویا برای شناسایی ماهیت تغییرپذیر و عوامل تأثیرگذار بر روند آن را در پیش گیریم و میان مبانی نظری، پژوهش‌ها و تجربیات بومی و میدانی درزمینه‌ی پدیده اعتیاد در ایران، راه‌های مؤثرتر برای تقویت عوامل محافظ و کاهش تأثیر عوامل خطر، در سه قلمرو زیستی، روان‌شناختی و رفتاری، و اجتماعی و محیطی را برگزینیم. در متون پیشگیرانه آمده است که برنامه پیشگیری از اعتیاد هر اجتماع مانند جعبه سیاه هر هواپیما، اطلاعات خاص خود را دارد، که دارای رمز و راز ویژه و منحصر به فرد برای آن اجتماع است که طی برنامه کشف می‌شود. رمز و راز بسیاری که هنوز بر ما گشوده نگشته و در حاله‌ای از ابهام در انتظار جستجوی ماست. گروه‌های جمعیتی (سنی، شغلی، جنسی، قومی و...) گوناگون به اشکال و درجات مختلف در معرض خطر اعتیاد هستند و در فرآیندی که به ترتیب شامل مراحل مصرف گهگاه، استمرار مصرف به مقدار پایین، استمرار مصرف به مقدار بالا، وابستگی و در نهایت عدم کنترل بر مصرف است، قرار دارند. و لاجرم طیفی از خدمات و برنامه‌ها را می‌طلبند. عمده‌ترین خدمات و برنامه‌ها در زمینه‌ی کاهش مصرف مواد مخدر عبارت‌اند از: ارتقای سلامت، پیشگیری، غربالگری (اجتماعی و اپیدمیولوژیک)، ارزیابی و سنجش شدت مشکل (الگوی مصرف، سلامت جسمی، سلامت روانی، شبکه حمایتی، کارایی حرفه‌ای و...)، ارجاع، مداخلات زودهنگام، سم‌زدایی (که به تنهایی درمان اعتیاد محسوب نمی‌شود و می‌تواند در مراکز بهداشتی و بیمارستان‌های غیر تخصصی مصرف مواد مخدر نیز انجام شود)، بازتوانی، بازجذب اجتماعی، پیگیری و مراقبت. آنچه اصطلاحاً در کشور ما سازمان مردم‌نهاد خوانده می‌شود و درباره آن داوری می‌گردد نزد همگان تصویر دقیق و روشنی ندارد، انواع سازمان‌های مردم‌نهاد ممکن است به صورت انجمن‌های گوناگون، سازمان‌ها، نهادها، بنیادها، مؤسسه‌ها، تعاونی‌ها، باشگاه‌ها، گروه‌ها و هیئت‌ها باشند. با توجه به اینکه سازمان‌های مردم‌نهاد دارای اساسنامه، ساختار حقوقی مدون و مصوب، مسئولان، مقامات اداره‌کننده، اعضا اعم از اصلی، وابسته و غیره هستند و از مقررات و رویه‌های مشخصی تبعیت می‌کنند در نقطه‌ای که به ثبت رسیده‌اند، ممکن است به‌گونه‌ای از الزامات عام یک کشور هم تبعیت کنند. در کشور ما این سازمان‌ها نیمه‌دولتی هستند که بدون تأیید سازمان‌های ذیربط نمی‌توانند اساساً تشکیل شوند و به فعالیت خود ادامه دهند. پژوهش حاضر نیز یک تحقیق مسئله مدار کاربردی است که در صدد حل یکی از موضوع‌های اجتماعی و امنیتی در ایران است. از آنجا که سازمان‌های مردم‌نهاد یکی از ابزارهای اساسی مدیریت دولتی نوین در جهت رشد و توسعه فعالیت‌های اجتماعی سیاسی و توسعه‌ای و کمک به حل مسائل و آسیب‌های اجتماعی هستند و در اکثر کشورها نقشی اساسی در فرایندهای اجتماعی بر عهده دارند، چند صباحی است که در کشورمان نیز به آن توجه جدی شده است و دولت تلاش می‌کند تا ضمن کمک به شکل‌گیری و ایجاد این نهاد‌های جامعه مدنی، در فعالیت‌های توسعه‌ای برای آن‌ها نقشی محوری قائل شود

۱-اعتیاد: در لغت به معنای عادت کردن و یا خوی کردن به چیزی است.^۳ سازمان ملل متحد (۱۹۵۰) اعتیاد را اینگونه تعریف کرده است: اعتیاد، مسمومیت حاد یا مزمنی است که برای شخص یا اجتماع زیان‌بخش می‌باشد و از طریق استعمال داروی طبیعی یا صنعتی ایجاد می‌شود. اعتیاد به مواد مخدر دارای سه ویژگی ذیل است: ۱- احساس نیاز شدید به استعمال دارو و تهیه آن از هر

طریق ممکن. ۲- وجود علاقه شدید به افزایش مداوم میزان مصرف دارو. ۳- وجود وابستگی روانی و جسمانی به آثار دارو، به طوری که در اثر عدم دسترسی به آن، علائم وابستگی روانی و جسمانی در فرد معتاد هویدا شود.^۴

۲- **معتاد:** معتاد فردی است که از راه‌های گوناگون نظیر خوردن، کشیدن، تزریق و استنشاق، یک یا چند ماده مخدر را با هم و به صورت مداوم مصرف می‌کند و در صورت قطع آن، با مسائل جسمانی، رفتاری یا هر دو مواجه می‌شوند.^۵

۳- **مفهوم مواد مخدر:** مواد مخدر شامل ترکیباتی است که موجب تغییر در کارکرد مغز به صورت ایجاد حالات هیجانی، رفتارهای ناهنجار، عصبانیت یا اختلال در قضاوت و شعور فرد می‌شود.^۶

۴- **سازمان‌های مردم‌نهاد:** واژه سازمان مردم‌نهاد^۷ برای نخستین بار توسط سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۵ در تبصره ۷۱ فصل ۱۰ اساسنامه این سازمان مطرح گردید و در سال ۱۹۵۰ همزمان با تشکیل شورای اجتماعی - اقتصادی سازمان ملل در بیانیه ۲۸۸ این شورا سازمان‌های سازمان مردم‌نهاد به عنوان مشاوران اصلی مطرح شدند.

۵- **سازمان‌های مردم‌نهاد و پیشگیری از اعتیاد:** سازمان مردم‌نهاد به اشکال و انحای مختلف در سراسر جهان استفاده می‌شود و با توجه به بافت کلامی که در آن مورد استفاده قرار گرفته، به انواع گوناگون سازمان‌ها اشاره می‌کند. سازمان مردم‌نهاد در کلی‌ترین معنایش، به سازمانی اشاره می‌کند که مستقیماً بخشی از ساختار دولت محسوب نمی‌شود، اما نقش بسیار مهمی به عنوان واسطه بین فرد مردم (اتم‌های اجتماع) و قوای حاکم و حتی خود جامعه ایفا می‌کند. بسیاری از سازمان‌های مردم‌نهاد غیرانتفاعی نیز هستند. بودجه این سازمان‌ها از طریق کمک‌های مردمی، سازمان‌های دولتی، توسط خود دولت یا ترکیبی از طرق مذکور تأمین می‌شود. بعضی از سازمان‌های مردم‌نهاد نیمه‌مستقل وظایف و کارهای دولتی را نیز انجام می‌دهند. برخی از این سازمان‌ها هیچ علاقه‌ای به سیاست ندارند؛ این در حالی است که برخی از آنها به منظور تأمین منافع اعضای خود صرفاً به لابی‌گری در دولت می‌پردازند.^۸

روش تحقیق

پژوهش حال حاضر باهدف، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر در استان بوشهر بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس نحوه‌ی گردآوری داده‌ها به روش پیمایشی انجام گرفته است، به این ترتیب که واحد مشاهده ما فرد بوده است و داده‌ها بر مبنای متغیرهای تحقیق با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را عموم مردم، خانواده‌ها، سازمان‌های متولی (بهبیستی) و همچنین معتادین تشکیل داده است. با استفاده از روش پیمایشی با مطالعه‌ی خصوصیات و ویژگی‌های افراد مورد مطالعه در دو گروه تجربی و گواه ترک اعتیاد و همچنین سازمان‌های مردم‌نهاد متولی امر ترک اعتیاد در آن مورد بررسی قرار گرفته است. از جمعیت ۲۵۸۹۰۰ نفری شهرستان بوشهر حدود ۱۶۰۳۶۵ آن در محدوده سنی بالای ۱۵ سال قرار دارند. با استفاده از فرمول کوکران و با احتساب سطح اطمینان ۸۱ درصد، حجم نمونه برای گروه تجربی ۲۰۰ و گروه گواه ۲۱۰ به دست آمد. واحد مطالعه در این تحقیق شهروندان، و واحد تحلیل افراد معتاد در بوشهر می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از یک

۲- شهیدی، محمد حسن (۱۳۷۵). مواد مخدر، امنیت اجتماعی و راه سوم، تهران: انتشارات اطلاعات. ص: ۱۵

۳- آقابخشی، حبیب (۱۳۷۹). «اثرات اعتیاد پدر بر کارکردهای خانواده»، فصل‌نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۰، ص: ۹

۴- محبوبی منش، حسین (۱۳۸۲). «اعتیاد مردان، تهدیدی علیه زن و خانواده»، فصل‌نامه شورای فرهنگی، اجتماعی زنان، سال ششم، شماره ۲، ص: ۷

5. Non-Governmental Organization

۱- محسن، علایی بوسجین و رسول، آزاد، (۱۳۸۹): بررسی نقش CBO ها و نهادهای مردمی در پیشگیری از اعتیاد، مجموعه مقالات منتخب سی کنگره استانی پیشگیری

پرسشنامه با ۲۴ سؤالی و یک جدول آماری که جهت گرفتن آمار تعداد معتادانی که از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد ترک کرده‌اند از طریق بهزیستی و کمپ‌های ترک اعتیاد ارائه گردید. پرسشنامه از رایج‌ترین ابزار مورد استفاده محققان در تحقیقات پیمایشی است. به منظور تعیین اعتبار (Validity) پرسشنامه، پس از تهیه گویه‌ها به صورت اولیه، توسط استاد راهنما و مشاور و برخی متخصصان دیگر مورد ارزیابی اولیه قرار گرفت و برخی گویه‌ها حذف و اضافه گردید. برای تعیین پایایی (Rilyability) پرسشنامه قبل از توزیع گسترده به صورت آزمایشی به تعداد ۲۰ نسخه (۷/۵ درصد حجم نمونه) به وسیله پاسخگویان در نهادهای مرتبط و مناطق مختلف تکمیل گردید و مقدار پایایی جداول آن به طور میانگین با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۷۹ درصد به دست آمده است. که در علوم اجتماعی مطلوب ارزیابی می‌شود. با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ به تلخیص نجش و تفسیر نتایج و داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی و استفاده از فراوانی، درصد میانگین، ضریب همبستگی، رگرسیون و آزمون آتا (ATA) پرداختیم. تحلیل داده‌ها شامل دو بخش تحلیلی توصیفی و استنباطی می‌باشد که در بخش توصیفی به بررسی ظاهری داده‌ها پرداخته و در بخش استنباطی فرضیه‌های تحقیق را بررسی خواهیم کرد.

یافته‌های تحقیق

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر عمل کرده‌اند.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۶۹	۱۶,۸۲	۱۶,۸۲
زیاد	۱۵۸	۳۸,۵۳	۳۸,۵۳
کم	۱۱۱	۲۷,۰۷	۲۷,۰۷
بسیار کم	۷۲	۱۷,۵۶	۱۷,۵۶
جمع	۴۱۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر عمل کرده‌اند. « بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۶۹ نفر (۱۶,۸۲) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۵۸ نفر (۳۸,۵۳) درصد زیاد، تعداد ۱۱۱ نفر (۲۷,۰۷) درصد کم، تعداد ۷۲ نفر (۱۷,۵۶) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر عمل کرده‌اند.

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « NGOها یا سازمان‌های مردم‌نهاد به چه میزان در حرفه‌آموزی

معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر واقع شوند.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۹۸	۲۳,۹۰	۲۳,۹۰
زیاد	۱۲۱	۲۹,۵۱	۲۹,۵۱

توزیع فراوانی	۲۶,۰۹	۲۶,۰۹	۱۰۷	کم
NGOها یا سازمان‌های حرفه‌آموزی معتادان در مخدر می‌توانند مؤثر واقع	۲۰,۴۸	۲۰,۴۸	۸۴	بسیار کم
	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۴۱۰	جمع

پاسخگویان به گوی «
مردم‌نهاد به چه میزان در
جهت کاهش مصرف مواد
شوند. « بر اساس

یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۹۸ نفر (۲۳,۹۰) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۲۱ نفر (۲۹,۵۱) درصد زیاد، تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) درصد کم، تعداد ۸۴ نفر (۲۰,۴۸) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس NGOها یا سازمان‌های مردم‌نهاد در حرفه‌آموزی معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر واقع شوند.

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « سازمان‌های مردم‌نهاد به چه اندازه در ارتقاء برنامه‌های سوادآموزی

معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر عمل نموده است. «

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۱۱	۲۷,۰۷	۲۷,۰۷
زیاد	۱۸۱	۴۴,۱۴	۴۴,۱۴
کم	۷۹	۱۹,۲۶	۱۹,۲۶
بسیار کم	۳۹	۹,۵۱	۹,۵۱
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « فعالیت‌های حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۱ نفر (۲۷,۰۷) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۸۱ نفر (۴۴,۱۴) درصد زیاد، تعداد ۷۹ نفر (۱۹,۲۶) درصد کم، تعداد ۳۹ نفر (۹,۵۱) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس فعالیت‌های حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.

جدول ۴: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « ارائه کمک‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد به افراد در حال ترک

اعتیاد چقدر می‌تواند کاهش مصرف مواد مخدر تاثیر گذار باشد. «

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۶۱	۱۴,۸۷	۱۴,۸۷
زیاد	۱۴۸	۳۶,۰۹	۳۶,۰۹
کم	۱۷۵	۴۲,۶۸	۴۲,۶۸
بسیار کم	۲۶	۶,۳۴	۶,۳۴
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان
مالی سازمان‌های مردم‌نهاد به افراد در حال ترک اعتیاد چقدر می‌تواند کاهش مصرف مواد مخدر تاثیر گذار باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۶۱ نفر (۱۴,۸۷) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۴۸ نفر (۳۶,۰۹) درصد زیاد، تعداد ۱۷۵ نفر (۴۲,۶۸)

درصد کم، تعداد ۲۶ نفر (۶,۳۴) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس ارائه کمک‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد به افراد در حال ترک اعتیاد می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر تاثیرگذار باشد.

جدول ۵: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «برگزاری کلاس‌ها و همایش‌های مبارزه با ترک اعتیاد توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۵۷	۱۳,۹۰	۱۳,۹۰
زیاد	۱۲۱	۲۹,۵۱	۲۹,۵۱
کم	۱۹۲	۴۶,۸۲	۴۶,۸۲
بسیار کم	۴۰	۹,۷۵	۹,۷۵
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «برگزاری کلاس‌ها و همایش‌های مبارزه با ترک اعتیاد توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۵۷ نفر (۱۳,۹۰) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۲۱ نفر (۲۹,۵۱) درصد زیاد، تعداد ۱۹۲ نفر (۴۶,۸۲) درصد کم، تعداد ۴۰ نفر (۹,۷۵) بسیار کم عنوان داشته‌اند براین اساس برگزاری کلاس‌ها و همایش‌های مبارزه با ترک اعتیاد توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.

جدول ۶: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «ارائه خدمات روان‌درمانی سازمان‌های مردم‌نهاد به معتادان در مبارزه با اعتیاد به چه میزان مؤثر می‌باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۳۵	۸,۵۳	۸,۵۳
زیاد	۹۲	۲۲,۴۳	۲۲,۴۳
کم	۱۸۴	۴۴,۸۷	۴۴,۸۷
بسیار کم	۹۹	۲۴,۱۴	۲۴,۱۴
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «ارائه خدمات روان‌درمانی سازمان‌های مردم‌نهاد به معتادان در مبارزه با اعتیاد به چه میزان مؤثر می‌باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۳۵ نفر (۸,۵۳) درصد بسیار زیاد، تعداد ۹۲ نفر (۲۲,۴۳) درصد زیاد، تعداد ۱۸۴ نفر (۴۴,۸۷) درصد کم، تعداد ۹۹ نفر (۲۴,۱۴) بسیار کم عنوان داشته‌اند براین اساس ارائه خدمات روان‌درمانی سازمان‌های مردم‌نهاد به معتادان در مبارزه با اعتیاد مؤثر می‌باشد.

جدول ۷: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک تا چه میزان می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۷۸	۱۹,۰۲	۱۹,۰۲
زیاد	۱۶۱	۳۹,۲۶	۳۹,۲۶
کم	۱۲۷	۳۰,۹۷	۳۰,۹۷
بسیار کم	۴۴	۱۰,۷۳	۱۰,۷۳
جمع	۴۱۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک تا چه میزان می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۷۸ نفر (۱۹,۰۲) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۶۱ نفر (۳۹,۲۶) درصد زیاد، تعداد ۱۲۷ نفر (۳۰,۹۷) درصد کم، تعداد ۴۴ نفر (۱۰,۷۳) بسیار کم عنوان داشته‌اند براین اساس نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۸: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « سازمان‌های مردم‌نهاد در شناسایی معتادان تا چه اندازه می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۰۷	۲۶,۰۹	۲۶,۰۹
زیاد	۱۶۹	۴۱,۲۱	۴۱,۲۱
کم	۱۰۴	۲۷,۳۶	۲۷,۳۶
بسیار کم	۳۰	۷,۳۱	۷,۳۱
جمع	۴۱۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « سازمان‌های مردم‌نهاد در شناسایی معتادان تا چه اندازه می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۶۹ نفر (۴۱,۲۱) درصد زیاد، تعداد ۱۰۴ نفر (۲۷,۳۶) درصد کم، تعداد ۳۰ نفر (۷,۳۱) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس سازمان‌های مردم‌نهاد در شناسایی معتادان می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۹: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « ارائه خدمات بهداشتی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
-------	--------	------	------------

بسیار زیاد	۱۰۵	۲۵,۶۰	۲۵,۶۰
زیاد	۱۷۴	۴۲,۴۳	۴۲,۴۳
کم	۱۰۴	۲۵,۳۶	۲۵,۳۶
بسیار کم	۲۷	۶,۵۸	۶,۵۸
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «ارائه خدمات بهداشتی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر باشد». بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۰۵ نفر (۲۵,۶۰) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۷۴ نفر (۴۲,۴۳) درصد زیاد، تعداد ۱۰۴ نفر (۲۵,۳۶) درصد کم، تعداد ۲۷ نفر (۶,۵۸) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس ارائه خدمات بهداشتی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر باشد.

جدول ۱۰: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «ارائه آموزش‌های مهارت زندگی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد در

کاهش مصرف مواد مخدر تا چه اندازه می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۴۷	۱۱,۴۶	۱۱,۴۶
زیاد	۹۴	۲۲,۹۲	۲۲,۹۲
کم	۱۹۴	۴۷,۳۱	۴۷,۳۱
بسیار کم	۷۵	۱۸,۲۹	۱۸,۲۹
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «ارائه آموزش‌های مهارت زندگی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر تا چه اندازه می‌تواند مؤثر باشد». بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۴۷ نفر (۱۱,۴۶) بسیار زیاد و تعداد ۹۴ نفر (۲۲,۹۲) درصد زیاد و تعداد ۱۹۴ نفر (۴۷,۳۱) درصد کم و تعداد ۷۵ نفر (۱۸,۲۹) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس ارائه آموزش‌های مهارت زندگی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر چندان نمی‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۱: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «تقویت روحیه مذهبی معتادان توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه

اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۶۴	۱۵,۶۰	۱۵,۶۰
زیاد	۹۸	۲۳,۹۰	۲۳,۹۰
کم	۱۸۸	۴۵,۸۵	۴۵,۸۵
بسیار کم	۶۰	۱۴,۶۳	۱۴,۶۳
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۶۴ نفر (۱۵,۶۰) بسیار زیاد و تعداد ۹۸ نفر (۲۳,۹۰) درصد زیاد و تعداد ۱۸۸ نفر (۴۵,۸۵) درصد کم و تعداد ۶۰ نفر (۱۴,۶۳) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تقویت روحیه مذهبی معتادان توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۲: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « تقویت فعالیت‌های جایگزین توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. »

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۳۷	۹,۰۲	۹,۰۲
زیاد	۸۱	۱۹,۷۵	۱۹,۷۵
کم	۲۰۱	۴۹,۰۲	۴۹,۰۲
بسیار کم	۹۱	۲۲,۱۹	۱۲۲,۱۹
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « تقویت فعالیت‌های جایگزین توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. »

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۳۷ نفر (۹,۰۲) بسیار زیاد و تعداد ۸۱ نفر (۱۹,۷۵) درصد زیاد و تعداد ۲۰۱ نفر (۴۹,۰۲) درصد کم و تعداد ۹۱ نفر (۲۲,۱۹) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تقویت فعالیت‌های جایگزین توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر نمی‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۳: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « انگیزه‌سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. »

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۷۴	۱۸,۰۴	۱۸,۰۴
زیاد	۱۴۸	۳۶,۰۹	۳۶,۰۹
کم	۱۶۸	۴۰,۹۷	۴۰,۹۷
بسیار کم	۲۰	۴,۸۷	۴,۸۷
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « انگیزه‌سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. »

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۷۴ نفر (۱۸,۰۴) بسیار زیاد و تعداد ۱۴۸ نفر (۳۶,۰۹) درصد زیاد و تعداد ۱۶۸ نفر (۴۰,۹۷) درصد کم و تعداد ۲۰ نفر (۴,۸۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس انگیزه‌سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۴: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۹۵	۲۳,۱۷	۲۳,۱۷
زیاد	۱۷۴	۴۲,۴۳	۴۲,۴۳
کم	۹۲	۲۲,۴۳	۲۲,۴۳
بسیار کم	۴۹	۱۱,۹۵	۱۷,۵۶
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۹۵ نفر (۲۳,۱۷) بسیار زیاد و تعداد ۱۷۴ نفر (۴۲,۴۳) درصد زیاد و تعداد ۹۲ نفر (۲۲,۴۳) درصد کم و تعداد ۴۹ نفر (۱۱,۹۵) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۵: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «خدمات مشاوره‌ای و مددکاری توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۲۱	۲۹,۵۱	۲۹,۵۱
زیاد	۱۷۳	۴۲,۱۹	۴۲,۱۹
کم	۸۳	۲۰,۲۴	۲۰,۲۴
بسیار کم	۳۳	۸,۰۴	۸,۰۴
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «خدمات مشاوره‌ای و مددکاری توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۲۱ نفر (۲۹,۵۱) بسیار زیاد و تعداد ۱۷۳ نفر (۴۲,۱۹) درصد زیاد و تعداد ۸۳ نفر (۲۰,۲۴) درصد کم و تعداد ۳۳ نفر (۸,۰۴) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس خدمات مشاوره‌ای و مددکاری توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۶: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «تشویق معنادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۱۷	۲۸,۵۳	۲۸,۵۳
زیاد	۱۶۸	۴۰,۹۷	۴۰,۹۷
کم	۱۰۵	۲۵,۶۰	۲۵,۶۰
بسیار کم	۲۰	۴,۸۷	۴,۸۷
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « تشویق معتادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۷ نفر (۲۸,۵۳) بسیار زیاد و تعداد ۱۶۸ نفر (۴۰,۹۷) درصد زیاد و تعداد ۱۰۵ نفر (۲۵,۶۰) درصد کم و تعداد ۲۰ نفر (۴,۸۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تشویق معتادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۷: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « تکثیر و پخش بروشور با همکاری سازمان‌های دولتی و غیردولتی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۱۴	۲۷,۸۰	۲۷,۸۰
زیاد	۱۸۹	۴۶,۰۹	۴۶,۰۹
کم	۸۹	۲۱,۷۰	۲۱,۷۰
بسیار کم	۱۸	۴,۳۹	۴,۳۹
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « تکثیر و پخش بروشور با همکاری سازمان‌های دولتی و غیردولتی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۴ نفر (۲۷,۸۰) بسیار زیاد و تعداد ۱۸۹ نفر (۴۶,۰۹) درصد زیاد و تعداد ۸۹ نفر (۲۱,۷۰) درصد کم و تعداد ۱۸ نفر (۴,۳۹) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تکثیر و پخش بروشور با همکاری سازمان‌های دولتی و غیردولتی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۸: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « همکاری خانواده‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۰۷	۲۶,۰۹	۲۶,۰۹
زیاد	۲۳۲	۵۶,۵۸	۵۶,۵۸

کم	۶۱	۱۴,۸۷	۱۴,۸۷
بسیار کم	۱۰	۲,۴۳	۲,۴۳
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « همکاری خانواده‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) بسیار زیاد و تعداد ۲۳۲ نفر (۵۶,۵۸) درصد زیاد و تعداد ۶۱ نفر (۱۴,۸۷) درصد کم و تعداد ۱۰ نفر (۲,۴۳) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس همکاری خانواده‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۱۹: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « نگاه به شکل مساوی به NGOها از سوی دولت، تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۱۴	۲۷,۸۰	۲۷,۸۰
زیاد	۲۰۸	۵۵,۷۳	۵۵,۷۳
کم	۸۰	۱۹,۵۱	۱۹,۵۱
بسیار کم	۸	۱,۵۹	۱,۵۹
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

به گوی « نگاه به شکل

توزیع فراوانی پاسخگویان

مساوی به NGOها از سوی دولت، تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۴ نفر (۲۷,۸۰) بسیار زیاد و تعداد ۲۰۸ نفر (۵۵,۷۳) درصد زیاد و تعداد ۸۰ نفر (۱۹,۵۱) درصد کم و تعداد ۸ نفر (۱,۵۹) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس نگاه به شکل مساوی به NGOها از سوی دولت، در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۲۰: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی آشنایی همه اقشار مردم با فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۱۱	۲۷,۰۷	۲۷,۰۷
زیاد	۲۴۱	۵۸,۷۸	۵۸,۷۸
کم	۵۳	۱۲,۹۲	۱۲,۹۲
بسیار کم	۵	۱,۲۱	۱,۲۱
جمع	۴۱۰	%۱۰۰	%۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « آشنایی همه اقشار مردم با فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.»

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۱ نفر (۲۷,۰۷) بسیار زیاد و تعداد ۲۴۱ نفر (۵۸,۷۸) درصد زیاد و تعداد ۵۳ نفر (۱۲/۹۲) درصد کم و تعداد ۵ نفر (۱,۲۱) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس آشنایی همه اقشار مردم با فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد می‌تواند در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.

جدول ۲۱: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « جذب کمک‌ها و مشارکت‌های مردمی و انتقال آنها به معتادان ترک-

کننده و خانواده‌های آنان تا چه میزان می‌تواند در گرایش به ترک اعتیاد افراد بیمار مؤثر باشد.»

valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۱۳۱	۳۱,۹۵	۳۱,۹۵
زیاد	۲۱۷	۵۲,۹۲	۵۲,۹۲
کم	۵۴	۱۴,۱۴	۱۴,۱۴
بسیار کم	۴	٪۰,۹۷	٪۰,۹۷
جمع	۴۱۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « جذب کمک‌ها و مشارکت‌های مردمی و انتقال آنها به معتادان ترک‌کننده و خانواده‌های آنان تا چه میزان می‌تواند در گرایش به ترک اعتیاد افراد بیمار مؤثر باشد.»

بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۳۱ نفر (۳۱,۹۵) بسیار زیاد و تعداد ۲۱۷ نفر (۵۲,۹۲) درصد زیاد و تعداد ۵۸ نفر (۱۴,۱۴) درصد کم و تعداد ۴ نفر (٪۰,۹۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس جذب کمک‌ها و مشارکت‌های مردمی و انتقال آنها به معتادان ترک‌کننده و خانواده‌های آنان می‌تواند در گرایش به ترک اعتیاد افراد بیمار مؤثر باشد.

جدول ۲۲: توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « عملکرد دولت در حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان

رضایت بخش بوده است.

Valid	فرکانس	درصد	درصد معتبر
بسیار زیاد	۲۲	۵,۳۶	۵,۳۶
زیاد	۴۱	٪۱۰	٪۱۰
کم	۲۰۵	٪۵۰	٪۵۰
بسیار کم	۱۴۲	۳۴,۶۳	۳۴,۶۳
جمع	۴۱۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی « عملکرد دولت در حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان رضایت‌بخش بوده است. »

۱- نقش کمک‌های مادی سازمان‌های مردم‌نهاد بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان :

در بررسی نتایج مصاحبه‌ها و توزیع پرسشنامه در بین گروه مورد مطالعه در مورد اینکه کمک‌های مادی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیر دارند نتایج در جدول شماره ۲۳ مشخص شده است.

جدول ۲۳

شاخص ارزیابی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد تأثیر دارند	۲۳	۲۳٪
زیاد تأثیر دارند	۳۹	۳۹٪
تا حدودی تأثیر دارند	۲۸	۲۸٪
تأثیر کمی دارند	۷	۷٪
تأثیری ندارند	۳	۳٪
جمع	۱۰۰	۱۰۰٪

همانطور که نتایج نشان می‌دهد ۳۹ درصد از پاسخگویان حمایت‌ها و خدمات مادی سازمان‌های مردم‌نهاد را به معتادان و خانواده‌های آنان در سطح زیادی مؤثر می‌دانند و معتقدند که این کمک‌ها در سطح زیادی مصرف معتادان را کاهش می‌دهد. ۲۳ درصد از پاسخگویان نگرششان این بود که این کمک‌ها و خدمات مادی در سطح خیلی زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر بوده است. ۲۸ درصد نظرشان این بود که حمایت‌های مادی تا حدودی در کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیرگذار می‌باشند و ۷ درصد نیز این تأثیر را کم ارزیابی کرده‌اند. ۳ درصد از افراد اعتقادشان این بود که این نوع حمایت‌ها و کمک‌های مادی به معتادان و خانواده آنان هیچ تأثیر بر کاهش مصرف معتادان ندارد.

۲- نقش برگزاری کلاس‌های آموزشی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد برای معتادان بر کاهش مصرف مواد مخدر آنان

در بررسی نتایج مصاحبه‌ها و توزیع پرسشنامه در بین گروه مورد مطالعه در مورد اینکه کلاس‌های آموزشی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیر دارند نتایج در جدول شماره ۲۴ مشخص شده است.

جدول ۲۴

شاخص ارزیابی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد تأثیر دارند	۲۱	۲۱٪
زیاد تأثیر دارند	۲۸	۲۸٪
تا حدودی تأثیر دارند	۳۳	۳۳٪
تأثیر کمی دارند	۱۲	۱۲٪
تأثیری ندارند	۶	۶٪
جمع	۱۰۰	۱۰۰٪

همانطور که نتایج نشان می‌دهد ۲۸ درصد از پاسخگویان برگزاری کلاس‌های آموزشی سازمان‌های مردم‌نهاد را برای معتادان و خانواده‌ها در سطح زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر می‌دانند و معتقدند که این کمک‌ها در سطح زیادی مصرف معتادان را کاهش می‌دهد. ۲۱ درصد از پاسخگویان نگرششان این بود که این کلاس‌ها و خدمات آموزشی در سطح خیلی زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر بوده است. ۳۳ درصد نظرشان این بود که کلاس‌های آموزشی و علمی تا حدودی در کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیرگذار می‌باشند و ۱۲ درصد نیز تأثیر خدمات آموزشی سازمان‌های مردم‌نهاد را در کاهش مصرف مواد مخدر کم ارزیابی کرده‌اند. ۶ درصد از افراد اعتقادشان این بود که این نوع کلاس‌ها و ارائه خدمات آموزشی به معتادان و خانواده آنان هیچ تأثیر بر کاهش مصرف معتادان ندارد.

۳- نقش خدمات مشاوره‌ای و حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد برای معتادان بر کاهش مصرف مواد مخدر آنان:

در بررسی نتایج مصاحبه‌ها و توزیع پرسشنامه در بین گروه مورد مطالعه در مورد اینکه خدمات مشاوره‌ای سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیر دارند نتایج در جدول شماره ۲۵ مشخص شده است.

جدول ۲۵

شاخص ارزیابی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد تأثیر دارند	۲۴	۲۴٪
زیاد تأثیر دارند	۲۹	۲۹٪
تا حدودی تأثیر دارند	۳۲	۳۲٪
تأثیر کمی دارند	۱۱	۱۱٪
تأثیری ندارند	۴	۴٪
جمع	۱۰۰	۱۰۰٪

همانطور که نتایج نشان می‌دهد ۲۹ درصد از پاسخگویان، ارائه خدمات مشاوره‌ای سازمان‌های مردم‌نهاد به معتادان و خانواده‌ها را در سطح زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر می‌دانند و معتقدند که این گونه خدمات در سطح زیادی مصرف معتادان را کاهش می‌دهد. ۲۴ درصد از پاسخگویان نگرششان این بود که کلاس‌های مشاوره‌ای و خدمات مشاوره‌ای در سطح خیلی زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر بوده است. ۳۲ درصد نظرشان این بود که خدمات مشاوره‌ای تا حدودی در کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیرگذار می‌باشند و ۱۱ درصد نیز تأثیر خدمات مشاوره‌ای سازمان‌های مردم‌نهاد را در کاهش مصرف مواد مخدر کم ارزیابی کرده‌اند. ۴ درصد از افراد اعتقادشان این بود که ارائه این نوع خدمات مشاوره‌ای به معتادان و خانواده آنان هیچ تأثیر بر کاهش مصرف معتادان ندارد.

۴- نقش ایجاد اشتغال برای معتادان توسط سازمان‌های مردم‌نهاد برای معتادان بر کاهش مصرف مواد مخدر:

در بررسی نتایج مصاحبه‌ها و توزیع پرسشنامه در بین گروه مورد مطالعه در مورد اینکه خدمات ایجاد اشتغال توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیر دارند نتایج در جدول شماره ۲۶ مشخص شده است.

جدول ۲۶

شاخص ارزیابی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد تأثیر دارند	۲۶	۲۶٪
زیاد تأثیر دارند	۳۱	۳۱٪
تا حدودی تأثیر دارند	۲۸	۲۸٪
تأثیر کمی دارند	۱۳	۱۳٪
تأثیری ندارند	۲	۲٪
جمع	۱۰۰	۱۰۰٪

همانطور که نتایج نشان می دهد ۳۱ درصد از پاسخگویان ، ارائه خدمات اشتغال و ایجاد شغل توسط سازمان های مردم نهاد برای معتادان را در سطح زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر می دانند و معتقدند که این گونه خدمات در سطح زیادی مصرف معتادان را کاهش می دهد. ۲۶ درصد از پاسخگویان نگرششان این بود که ایجاد شغل و ارائه خدمات مشاوره ای شغلی به معتادان در سطح خیلی زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر آنان مؤثر بوده است. ۲۸ درصد نظرشان این بود که خدمات اشتغال تا حدودی در کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیرگذار می باشند و ۱۳ درصد نیز تأثیر خدمات مشاوره ای اشتغال و ایجاد شغل توسط سازمان های مردم نهاد برای معتادان را در کاهش مصرف مواد مخدر کم ارزیابی کرده اند. ۲ درصد از افراد اعتقادشان این بود که ارائه این نوع خدمات اشتغال به معتادان هیچ تأثیری بر کاهش مصرف معتادان ندارد.

۵- نقش خدمات درمانی برای معتادان توسط سازمان های مردم نهاد بر کاهش مصرف مواد مخدر:

در بررسی نتایج مصاحبه ها و توزیع پرسشنامه در بین گروه مورد مطالعه در مورد اینکه خدمات درمانی سازمان های مردم نهاد تا چه میزان بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیر دارند نتایج در جدول شماره ۲۷ مشخص شده است.

جدول ۲۷

شاخص ارزیابی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد تأثیر دارند	۲۵	۲۵٪
زیاد تأثیر دارند	۳۴	۳۴٪
تا حدودی تأثیر دارند	۲۸	۲۸٪
تأثیر کمی دارند	۱۳	۱۳٪
تأثیری ندارند	-	٪-
جمع	۱۰۰	۱۰۰٪

همانطور که نتایج نشان می دهد ۳۴ درصد از پاسخگویان، ارائه خدمات درمانی توسط سازمان های مردم نهاد برای معتادان را در سطح زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر معتادان مؤثر می دانند و معتقدند که اینگونه خدمات درمانی و بهداشتی در سطح زیادی مصرف معتادان را کاهش می دهد. ۲۵ درصد از پاسخگویان نگرششان این بود که ارائه خدمات بهداشتی و درمانی را به معتادان در

سطح خیلی زیادی بر کاهش مصرف مواد مخدر آنان مؤثر بوده است. ۲۸ درصد نظرشان این بود که خدمات درمانی سازمان‌های مردم‌نهاد تا حدودی در کاهش مصرف مواد مخدر معتادان تأثیرگذار می‌باشند و ۱۳ درصد نیز تأثیر خدمات مشاوره‌ای اشتغال و ایجاد شغل توسط سازمان‌های مردم‌نهاد برای معتادان را در کاهش مصرف مواد مخدر کم ارزیابی کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر که به منظور بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر در استان بوشهر انجام گرفته است، بعد از طی مراحل نمونه‌گیری از افراد دارای اعتیاد و عموم مردم و مسئولین مربوطه، بعد از تکمیل پرسشنامه به مرحله تحلیل توصیفی شامل بررسی فراوانی‌ها و درصد آن‌ها و میانگین و انحراف معیار متغیرها و نمودار میله‌ای و دایره‌ای رسید. سپس از تحلیل استنباطی شامل آزمون خی-دو، t، مستقل و تحلیل واریانس یکطرفه و نیز آزمون‌های ناپارامتری من ویتنی و کروسکال والیس و همچنین تحلیل همبستگی کمک گرفته شد که نتایج کلی آن در زیر ارائه خواهد شد. در بررسی نظرات و دیدگاه‌های عموم مردم و مسئولین مربوطه در مورد نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر به مهم‌ترین این نقش‌ها اشاره می‌کنیم: ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر عمل کرده‌اند.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۶۹ نفر (۱۶,۸۲) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۵۸ نفر (۳۸,۵۳) درصد زیاد، تعداد ۱۱۱ نفر (۲۷,۰۷) درصد کم، تعداد ۷۲ نفر (۱۷,۵۶) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر عمل کرده‌اند. ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «NGOها یا سازمان‌های مردم‌نهاد به چه میزان در حرفه‌آموزی معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر واقع شوند.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۹۸ نفر (۲۳,۹۰) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۲۱ نفر (۲۹,۵۱) درصد زیاد، تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) درصد کم، تعداد ۸۴ نفر (۲۰,۴۸) بسیار کم عنوان داشته‌اند بر این اساس NGOها یا سازمان‌های مردم‌نهاد در حرفه‌آموزی معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر می‌توانند مؤثر واقع شوند. ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «سازمان‌های مردم‌نهاد به چه اندازه در ارتقاء برنامه‌های سوادآموزی معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر عمل نموده‌است.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۹ نفر (۲۹,۰۲) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۷۸ نفر (۴۳,۴۱) درصد زیاد، تعداد ۹۱ نفر (۲۲,۱۹) درصد کم، تعداد ۲۲ نفر (۵,۳۶) بسیار کم عنوان داشته‌اند که بر این اساس سازمان‌های مردم‌نهاد در ارتقاء برنامه‌های سوادآموزی معتادان در جهت کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر عمل نموده است. ۴- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «NGOها چقدر در اطلاع‌رسانی آثار و پیامدهای اعتیاد مؤثر می‌باشند» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۹۸ نفر (۲۳,۹۰) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۵۹ نفر (۴۷,۵۶) درصد زیاد، تعداد ۸۲ نفر (۲۰,۲۰) درصد کم، تعداد ۳۵ نفر (۸,۵۳) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس NGOها در اطلاع‌رسانی آثار و پیامدهای اعتیاد مؤثر می‌باشند. ۵- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «فعالیت‌های حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه میزان در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۱ نفر (۲۷,۰۷) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۸۱ نفر (۴۴,۱۴) درصد زیاد، تعداد ۷۹ نفر (۱۹,۲۶) درصد کم، تعداد ۳۹ نفر (۹,۵۱) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس فعالیت‌های حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر مؤثر می‌باشد. ۶- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک تا چه میزان می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۷۸ نفر (۱۹,۰۲) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۶۱ نفر (۳۹,۲۶) درصد زیاد، تعداد

۱۲۷ نفر (۳۰,۹۷) درصد کم، تعداد ۴۴ نفر (۱۰,۷۳) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد زمینه‌های کارایی افراد در حال ترک می‌تواند مؤثر باشد.

۷- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «سازمان‌های مردم‌نهاد در شناسایی معتادان تا چه اندازه می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) درصد بسیار زیاد، تعداد ۱۶۹ نفر (۴۱,۲۱) درصد زیاد، تعداد ۱۰۴ نفر (۲۷,۳۶) درصد کم، تعداد ۳۰ نفر (۷,۳۱) بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس سازمان‌های مردم‌نهاد در شناسایی معتادان می‌تواند مؤثر باشد. ۸- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «انگیزه سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۷۴ نفر (۱۸,۰۴) بسیار زیاد و تعداد ۱۴۸ نفر (۳۶,۰۹) درصد زیاد و تعداد ۱۶۸ نفر (۴۰,۹۷) درصد کم و تعداد ۲۰ نفر (۴,۸۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس انگیزه‌سازی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. ۹- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۹۵ نفر (۲۳,۱۷) بسیار زیاد و تعداد ۱۷۴ نفر (۴۲,۴۳) درصد زیاد و تعداد ۹۲ نفر (۲۲,۴۳) درصد کم و تعداد ۴۹ نفر (۱۱,۹۵) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس اصلاح شخصیت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. ۱۰- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «تشویق معتادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۷ نفر (۲۸,۵۳) بسیار زیاد و تعداد ۱۶۸ نفر (۴۰,۹۷) درصد زیاد و تعداد ۱۰۵ نفر (۲۵,۶۰) درصد کم و تعداد ۲۰ نفر (۴,۸۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تشویق معتادانی که همکاری خوبی با انجمن داشتند در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. ۱۱- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «تکثیر و پخش بروشور با همکاری سازمان‌های دولتی و غیردولتی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۱۴ نفر (۲۷,۸۰) بسیار زیاد و تعداد ۱۸۹ نفر (۴۶,۰۹) درصد زیاد و تعداد ۸۹ نفر (۲۱,۷۰) درصد کم و تعداد ۱۸ نفر (۴,۳۹) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس تکثیر و پخش بروشور با همکاری سازمان‌های دولتی و غیردولتی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. ۱۲- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «همکاری خانواده‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه اندازه در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۰۷ نفر (۲۶,۰۹) بسیار زیاد و تعداد ۲۳۲ نفر (۵۶,۵۸) درصد زیاد و تعداد ۶۱ نفر (۱۴,۸۷) درصد کم و تعداد ۱۰ نفر (۲,۴۳) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس همکاری خانواده‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش مصرف مواد مخدر می‌تواند مؤثر باشد. ۱۳- توزیع فراوانی پاسخگویان به گوی «جذب کمک‌ها و مشارکت‌های مردمی و انتقال آنها به معتادان ترک‌کننده و خانواده‌های آنان تا چه میزان می‌تواند در گرایش به ترک اعتیاد افراد بیمار مؤثر باشد.» بر اساس سافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۳۱ نفر (۳۱,۹۵) بسیار زیاد و تعداد ۲۱۷ نفر (۵۲,۹۲) درصد زیاد و تعداد ۵۸ نفر (۱۴,۱۴) درصد کم و تعداد ۴ نفر (۰,۹۷) درصد بسیار کم عنوان داشته‌اند. بر این اساس جذب کمک‌ها و مشارکت‌های مردمی و انتقال آنها به معتادان ترک‌کننده و خانواده‌های آنان می‌تواند در گرایش به ترک اعتیاد افراد بیمار مؤثر باشد.

منابع

- ۱- آقابخشی، حبیب (۱۳۷۹) «اثرات اعتیاد پدر بر کارکردهای خانواده». فصلنامه علوم اجتماعی. شماره ۱۰.
- ۲- بابامرادی، سهیلا (۱۳۸۲) آسیب‌شناسی سازمان‌های غیردولتی در ایران. فصلنامه آوا. شماره ۴.
- ۳- جمالی، قدرت و بشارتی‌فر، رجب‌محمد (۱۳۸۲) راه تباهی اعتیاد پیشگیری راه رهایی. سازمان بهزیستی استان گلستان.
- ۴- خجسته، سعید (۱۳۸۰) نقش نهادهای مدنی و تشکل‌های داوطلبانه مردمی در ارائه خدمات اجتماعی. فصلنامه آوا. جلد ۲.
- ۵- دهخدا، علی اکبر. لغت نامه. انتشارات دانشگاه تهران، جلد ۵.
- ۶- شهیدی، محمد حسن (۱۳۷۵) مواد مخدر، امنیت اجتماعی و راه سوم. تهران: انتشارات اطلاعات.
- ۷- عزت‌اله، سام‌آرام (۱۳۸۹) توانمندسازی نهادهای مردم‌نهاد. مجموعه مقالات منتخب ۳۰ کنگره استانی پیشگیری اولیه از اعتیاد.
- ۸- محبوبی‌منش، حسین (۱۳۸۲) «اعتیاد مردان، تهدیدی علیه زن و خانواده». فصلنامه شورای فرهنگی، اجتماعی زنان. سال ۶، شماره ۲.
- ۹- محسن، علایی بوسجین و رسول، آزاد (۱۳۸۹) بررسی نقش CBO ها و نهادهای مردمی در پیشگیری از اعتیاد. مجموعه مقالات منتخب سی کنگره استانی پیشگیری اولیه از اعتیاد.
- ۱۰- وزیریان، محسن (۱۳۸۱) برنامه پیشگیرانه اعتیاد. همایش تازه‌های علمی اعتیاد. تهران تالار امام (ره) بیمارستان مام خمینی.